

ПЕРЕДМОВА

Період XIX — початку XX ст. багатий на резонансні події та явища, що представляють значний інтерес для суспільствознавців, зокрема учених-істориків. Масштабні та різнопланові реформи 1860–1870-х рр., істотне пожвавлення суспільно політичного і національного рухів, формування самосвідомості українського народу й розгортання його визвольних змагань за незалежне буття, — все це не лише потребує переосмислення, а й акцентує увагу дослідників на людині, її повсякденному житті, освітньому й професійному рівні, менталітеті, релігійності та еволюції політичних переконань.

Є потреба у певній зміні акцентів історичних досліджень, зокрема тих, що стосуються соціальної історії. Адже історичний процес не односторонній. Найрізноманітніші суспільні, політичні, культурні й релігійні події чи явища знаходили певний відгук і так чи інакше інтерпретувалися в різних колах українського суспільства. У цьому контексті вбачається важливим висвітлення на сторінках наукових студій зворотної реакції на реформаційні процеси, що розгорталися в країні й мали загальнодержавне чи місцеве значення. Це має істотно допомогти у вивченні менталітету різних соціальних і професійних груп населення, розставити акценти у дослідженнях з історії вітчизняного суспільно-політичного руху, а також більше уваги приділити саме людині, її діяльності та світоглядній еволюції.

Важливе місце у сучасних наукових розвідках займають генеалогічні. Тісно пов'язані з біографічними дослідженнями, вони допомагають більш широко та повно розкрити роль спадковості в житті людей, котрі отримують від своїх батьків та дідів не лише ім'я, майно та соціальний статус, а й, нерідко, професійне заняття, систему цінностей і пріоритетів. Крім того, саме завдяки генеалогії, за допомогою якої реконструюється історія українських родів, — як еліти, так і селянських родин, — отримуємо можливість глибокої та всебічної реконструкції як національної історії в цілому, так і краєзнавчої площини.

Не менш значимим видається уважне та всебічне вивчення духовного світу людей та його еволюції протягом XIX — початку XX ст. Це, своєю чергою, допоможе не лише розкрити глибинні причини тих чи інших процесів, що відбувалися в українському суспільстві, а й з'ясувати основні мотиви та пріоритети, якими керувалися їх учасники та окреслити чинники, що впливали на вибір людей.

Актуальним є й створення неупереджених інтеграційних студій з вітчизняної історії XIX — початку XX ст. — періоду, коли українські землі входили до складу двох імперій — Російської та Австро-Угорської. Тому доцільно розглядати вітчизняну історію й основні події, що розгорталися на українських теренах, як у імперському контексті, так і в контексті взаємозв'язку процесів, що розгорталися на східноукраїнських та західноукраїнських землях, розділених між двома впливовими державами.

Саме зазначеним вище актуальним і дискусійним проблемам вітчизняної історії XIX — початку XX ст. присвячений черговий дев'ятнадцятий випуск збірника, пропонований до уваги читачів.

Структура видання повною мірою відповідає новітнім тенденціям історичних досліджень з вітчизняної історії. У наукових студіях, що складають збірник, висвітлено соціально-економічні, політичні, воєнні, культурологічні, релігієзнавчі та біографічні питання з історії українських земель XIX — початку XX ст. Також є розділ, у якому рецензуються праці, присвячені вказаному періоду. Завдяки широкому спектру тематики представлених статей, глибинності пошуку та дискусійності, збірник має зацікавити не лише фахівців-істориків, студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, а й буде корисним усім, хто небайдужий до історії своєї держави.